

MBN § 65 Remiss. Betänkandet Areella näringar vid vatten (SOU 2023:103)

Ärendenummer: MBN 2024/524

Paragraf föregående instans: MBN AU § 48

Miljö- och byggnämndens beslut

Miljö- och byggnämnden tillstyrker förslagen till lagförändringar i betänkandet och lämnar följande synpunkter:

1. De föreslagna ändringarna bedöms inte medföra någon betydande förändring av Region Gotlands myndighetsutövning i förhållande till strandskyddet.
2. Det är positivt att undantagsbestämmelserna konkretiseras i förhållande till gällande rättspraxis, vilket kan underlätta ärendehandläggning med koppling till strandskyddet.
3. Miljö- och byggnämnden ser positivt på att lagförslagen siktar på att göra undantagen från strandskyddsförbudet för de areella näringarna mer ändamålsenliga och därigenom anpassas till den utveckling som sker inom främst lantbruket där det blir allt svårare för mindre lantbruk att konkurrera. Lagförändringarna har potential att stimulera till företagande och boende och därigenom främja en levande landsbygd. Förslagen bedöms gå i linje med flera av de utvecklingsmål som Region Gotland beslutat om i den regionala utvecklingsstrategin Vårt Gotland 2040, så som att stimulera innovation och förnyelse, stärka och utveckla näringslivet liksom att skapa förutsättningar för byggande och bostadsförsörjning.

Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

I mars 2022 gav regeringen i uppdrag till Miljödepartementet att tillsätta en utredning för att se över undantaget från strandskyddet för de areella näringarna. Uppdraget har slutförts i samband med att detta betänkande överlämnats till regeringen, som nu ger en inbjudan till Region Gotland att lämna synpunkter på förslaget.

Betänkandet föreslår ett flertal justeringar i det undantag för areella näringar som gäller inom strandskyddsområdet enligt 7 kap. 16 § punkt 1 miljöbalken och utökar dessa till att även omfatta vattenbruk.

Betänkandet innefattar även följande:

Ytterligare näringar förutom vattenbruk föreslås inte läggas till undantagsbestämmelsen, t.ex. fisketurism. Naturvårdsverket föreslås få i

uppdrag att fram en vägledning för tillämpningen av de nya bestämmelserna och vad som innefattas i respektive näring som omfattas av undantaget.

Det föreslås tillkomma ett särskilt skäl för dispens från strandskyddsförbudet för mindre förvärvsverksamheter på landsbygden som inte utgör areell näring. Detta för att exempelvis tillskapa möjligheter för diversifierade självständiga gårdsbaserade verksamheter på landsbygden. Dispensgrunden kan vidare antas innebära ett incitament för småföretagande på landsbygden.

Omsättningskravet i undantagsbestämmelsen för areella näringar justeras på så sätt att den areella näringen inte behöver utgöra den huvudsakliga inkomstkällan för näringsidkaren för att undantaget ska kunna tillämpas. Detta skulle medföra mindre problem att tillämpa undantaget för exempelvis småföretagare, nystartare eller vid generationsskiften.

Ett tillägg i undantagsbestämmelsen om funktionell samband föreslås läggas till för ökad tydlighet, och för att i större utsträckning beakta näringsidkarens motiv till placering i avsikt att undvika orimliga merkostnader eller tidsförluster för näringsidkaren om placering utanför strandskyddet beaktas.

De föreslagna lagändringarna både anpassas till rättspraxis men också tydliggör kraven för att en areell näring ska omfattas av undantagen från förbudet enligt 7 kap. 16 § miljöbalken och därmed gör bestämmelserna mer ändamålsenliga. De föreslagna förändringarna kan stimulera både större och mindre näringsverksamheter på landsbygden men bedöms i grunden ha en begränsad effekt.

Förvaltningen bedömer att lagförändringarna högst sannolikt kommer medföra små förändringar för myndighetsutövningen. Lagförändringarna bedöms gå i linje med flera utvecklingsmål i den regionala utvecklingsstrategin Vårt Gotland 2040. Inga konkreta synpunkter på betänkandet föreslås av förvaltningen.

Bedömning

Förvaltningen har sett på lagförslagen ur ett gotländskt perspektiv för att se vilka svårigheter eller lättnader lagförslagen kan komma att medföra.

Anpassning av livsmedelsproduktionen sker alltjämt och kommer fortsätta att förändras framgent. Det vattenbruk som under de senaste decennierna rört Gotland är huvudsakligen ett antal kommersiella kräftodlingar, men även fiskodling förekommer. Det har även föreslagits musselodlingar utanför Gotland kopplade till vindkraftsprojekt men det är utanför strandskyddsområdet. Det har inte varit några större konflikter mellan strandskyddsintressena och de areella näringarna på Gotland under senare år på kommunal nivå, även om diskussioner uppstått till och från avseende åtgärder och placering av byggnader och anläggningar med enskilda näringsidkare. Exempelen har bland annat rört anläggande av bevattningsdammar och tillhörande transformatorstationer som då oftast

bedömts omfattas av undantaget för areella näringar. En del av de befintliga kräftodlingarna har också tillkommit under en tid när Gotland omfattades av generella undantag från strandskyddet för inlandsvatten och har därmed inte prövats mot strandskyddsbestämmelserna. Det kan således även bli en svårhanterad konkurrenssituation om nya verksamheter inte kan tillåtas trots i övrigt liknande förutsättningar som hos de befintliga verksamheterna.

Generellt välkomnas när förtydliganden görs direkt i lagtext när tillämpningsproblem dokumenterats. Strandskyddslagstiftningen vilar tungt på rättspraxis och det är mer regel än undantag med hänvisningar till vägledande domar. Förtydliganden som de föreslagna ändringarna innebär medför en ökad transparens vid ansökningsförfaranden och skapar förhoppningsvis en större förståelse för strandskyddet i längden.

Lagförslagen ligger huvudsakligen i linje med flera av de styrdokument som Region Gotland tidigare antagit. Förslagen kan bidra till flera av prioriteringarna i den regionala utvecklingsstrategin Vårt Gotland 2040, så som att stimulera innovation och förnyelse, stärka och utveckla näringslivet liksom att skapa förutsättningar för byggande och bostadsförsörjning. Det kan även finnas möjligheter för synergier exempelvis där vattenbruk och jordbruk kan samspela.

Det är alltid svårt att förutse vilka effekter nya lagförändringar kan komma att medföra. Ökade möjligheter till åtgärder i vatten- eller strandområden kan medföra risk för överskridande av miljökvalitetsnormer. Många av Gotlands vattendrag har idag otillfredsställande ekologisk status vilket bland annat har med övergödningens problematik som härstammar från jordbruket att göra. Men de prövningar som verksamheterna i övrigt omfattas av förutom strandskydd, t.ex. samrådsplikt eller anmälan om miljöfarlig verksamhet innefattar även denna typ av påverkan.

Det lagförslag som möjligtvis är mest diskutabelt är det nya förslaget till särskilt skäl för dispens för småskaliga förvärvsverksamheter inom strandskyddsområdet. Utredningens förslag har i det här avseendet varit att möjliggöra för viss etablering av verksamheter inom strandskydd som inte ryms inom de nuvarande LIS-bestämmelserna och i synnerhet lyfts de områden där LIS inte kan pekats ut som exempel. Gotland tillhör den del av landet där LIS endast kan pekats ut med begränsning varför denna dispensgrund kan medföra nya möjligheter för småskaliga förvärvsverksamheter på landsbygden. Övriga krav vid dispensgivning såsom förenlighet med strandskyddets syften och möjlighet till fri passage kvarstår.

Syftet med utredningens förslag är att modernisera och förtydliga undantagsbestämmelsen för de areella näringarna i 7 kap. 16 § punkt 1 miljöbalken och göra undantaget lättare att tillämpa och förstå både för den enskilde näringsidkaren och för ansvariga myndigheter. Ur den aspekten bedöms lagförändringarna vara ändamålsenliga.

Utredningen bedömer att de föreslagna lagändringarna och uppdragen inte kommer att få särskilda konsekvenser för regionerna. Förslaget om att inkludera vattenbruk i undantagsbestämmelsen bedöms av utredningen kunna leda till en minskad ärendehantering gällande sådana dispenser, och därigenom minskade intäkter för kommunerna. Eftersom den allra största delen av besluten om att ge eller neka dispens från strandskyddet fattas av kommunerna kommer den föreslagna nya paragrafen om dispens från strandskyddet att leda till en ökad arbetsbelastning hos kommunerna. Den nya dispensgrunden bör även leda till ett ökat behov av tillsyn. På Gotland står även Länsstyrelsen för en stor andel av dispenserövningen inom strandskyddsområdet.

Med anledning av de begränsade effekter som kan förutses av de föreslagna lagförändringarna bedöms det inte finnas betydande synpunkter på betänkandet.

Ärendets behandling under mötet

Samhällsbyggnadsförvaltningen föreslår miljö- och byggnämnden besluta att tillstyrka förslagen till lagförändringar i betänkandet och lämna följande synpunkter:

1. De föreslagna ändringarna bedöms inte medföra någon betydande förändring av Region Gotlands myndighetsutövning i förhållande till strandskyddet.
2. Det är positivt att undantagsbestämmelserna konkretiseras i förhållande till gällande rättspraxis, vilket kan underlätta ärendehandläggning med koppling till strandskyddet.
3. Miljö- och byggnämnden ser positivt på att lagförslagen siktar på att göra undantagen från strandskyddsförbuden för de areella näringarna mer ändamålsenliga och därigenom anpassas till den utveckling som sker inom främst lantbruket där det blir allt svårare för mindre lantbruk att konkurrera. Lagförändringarna har potential att stimulera till företagande och boende och därigenom främja en levande landsbygd. Förslagen bedöms gå i linje med flera av de utvecklingsmål som Region Gotland beslutat om i den regionala utvecklingsstrategin Vårt Gotland 2040, så som att stimulera innovation och förnyelse, stärka och utveckla näringslivet liksom att skapa förutsättningar för byggande och bostadsförsörjning.

Arbetsutskottet har 2024-05-02 överlämnat ärendet till miljö- och byggnämnden utan förslag till beslut och gav förvaltningen i uppdrag att förtydliga förslaget.

Kommunekolog Johan Andersson föredrar ärendet.

Thomas Karlström (S) föreslår bifalla förvaltningens förslag.

Proposition

Ordföranden ställer Thomas Karlströms förslag under proposition och finner att miljö- och byggnämnden bifaller förslaget samt förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Beslutsunderlag

Remiss Betänkandet Areella näringar vid vatten (SOU 2023:103), inkom 2024-02-23

Tjänsteskrivelse samhällsbyggnadsförvaltningen daterad 2024-05-07

Skickas till

kn.remissvar@regeringskansliet.se

kn.nm@regeringskansliet.se